

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/469/2015
Identifikačné číslo spisu:	4303899837
Dátum vydania rozhodnutia:	23.03.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Elena Siebenstichová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:4303899837.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu Mgr. S.B., bývajúceho v R., zastúpeného JUDr. Martinom Gancznerom, advokátom so sídlom v Nových Zámkoch, Forgáchova Bašta č. 7, proti žalovanému JUDr. K.N., bývajúcemu v N., o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6 C 18/2003, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 19. novembra 2014 sp. zn. 5 Co 17/2014, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 19. novembra 2014 sp. zn. 5 Co 17/2014 z r u š u j e a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobca sa v konaní domáhal ochrany osobnosti, v rámci ktorej sa pôvodne usiloval o dosiahnutie nemateriálnej aj materiálnej satisfakcie. Poukazoval na to, že denník Národná Obroda uverejnil 7. februára 2002 na titulnej strane článok s názvom „Kauza krádeže UNICO TRADU má veľa podôb“, ktorého pokračovanie bolo na siedmej strane s názvom „Chmáry nad privatizáciou Elektrosvitu“ (v ďalšom článok a jeho pokračovanie len spolu ako „článok“). Článok sa nepravdivými a klamlivými informáciami úmyselne cielenými proti žalobcovi pokúšal zdiskreditovať ho a vykresliť ako osobu, ktorá permanentne pácha trestnú činnosť. Žalobcovi, ktorý denne prichádza do styku s obchodnými partnermi a stýka sa s množstvom ľudí, článok v značnej miere sťažil uplatnenie v spoločnosti tak po obchodnej, ako aj osobnej stránke. V priebehu konania žalobca zmenil žalobu s odôvodnením, že jej pôvodný petít už nie je aktuálny (denník Národná Obroda prestal medzičasom vychádzať), preto nepožaduje ospravedlnenie, iba peňažnú náhradu jemu spôsobenej nemajetkovej ujmy vo výške 9 958,17 €.

2. Okresný súd Levice (aj len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 9. októbra 2013 č.k. 6 C 18/2003-694 zaviazal žalovaného zaplatiť žalobcovi do 3 dní náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 9 958 €; konštatoval, že o trovách konania rozhodne po právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení uviedol, že žalovaný je v danom prípade pasívne vecne legitimovaný. Niektoré časti článku sú totiž uvedené ako citácie a je zrejmé, že obsahujú výroky a hodnotenia, ktoré nie sú názorom redakcie alebo novinára, ale sú doslovným prepisom informácií poskytnutých žalovaným. Ním sprostredkované výroky a hodnotenia žalovaného zasiahli do žalobcovej cti, vážnosti a ľudskej dôstojnosti, lebo naznačovali, že žalobca pácha

trestnú činnosť. Intenzita zásahu bola vysoká najmä preto, lebo článok vyšiel v denníku s celoslovenskou pôsobnosťou. Žalobca bol v tom čase predsedom predstavenstva a vedúcim pracovníkom známej spoločnosti. Riadil väčší počet zamestnancov a prichádzal do styku s množstvom obchodných partnerov. Po uverejnení článku sa osoba žalobcu stala predmetom diskusií zamestnancov a obchodní partneri mu začali prejavovať istú nedôveru. Článok mal negatívny dopad aj na osobný a rodinný život žalobcu. Výsledky vykonaného dokazovania pritom nepreukázali pravdivosť podkladov a informácií, ktoré žalovaný poskytol autorovi článku. Z týchto dôvodov dospel súd prvej inštancie k záveru, že zásah žalovaného do osobnostných práv žalobcu bol intenzívny do tej miery, že opodstatňuje priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Vysvetlil, že vzhľadom na časový odstup už v súčasnosti stráca svoj účel pôvodne žalobcom požadované ospravedlnenie; výška priznanej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je primeraná okolnostiam, za ktorých došlo k zásahu.

3. Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Nitre (ďalej aj len „odvolací súd“) rozsudkom z 19. novembra 2014 sp. zn. 5 Co 17/14 napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol. Konštatoval, že „pri akceptovaní právneho posúdenia uplatneného v žalobe, ako aj pri akceptovaní dostatočne zisteného rozsahu skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie dospel k odlišnému právnomu záveru“, preto žalobu ako nedôvodnú zamietol. Poukázal na to, že v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je priznanie peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy podmienené kumulatívnym splnením dvoch predpokladov, a to, že: (a) morálne zadosťučinenie nie je v konkrétnom prípade postačujúce, (b) neoprávneným zásahom došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere. Peňažné zadosťučinenie prichádza do úvahy iba vtedy, ak vzniknutú ujmu nemožno zmierniť žiadnou formou morálneho zadosťučinenia (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Podľa názoru odvolacieho súdu nebol v danom prípade splnený prvý predpoklad (a) priznania peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy, lebo súd prvej inštancie po poslednej pripustenej zmene petitu žaloby o naplnení tejto podmienky vôbec nerozhodoval. Navyše, v konaní nebola dostatočným spôsobom preukázaná ani existencia nemajetkovej ujmy na osobnosti žalobcu a príčinná súvislosť medzi nemajetkovou ujmou žalobcu a neoprávneným zásahom do jeho osobnostných práv. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil odvolací súd podľa ustanovení § 224 ods. 4 a § 151 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“).

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie s tým, že mu v konaní bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Podľa jeho názoru je napadnuté rozhodnutie nepreskúmateľné a spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) Nesúhlasil s názorom odvolacieho súdu, podľa ktorého súd prvej inštancie po poslednej zmene petitu, po ktorej rozhodoval už len o peňažnom plnení, neskúmal (ne)dostatočnosť morálnej satisfakcie, prípadne že ju ani skúmať nemohol, lebo bol limitovaný petitom žaloby. Podľa presvedčenia žalobcu súd prvej inštancie túto otázku posudzoval ako prejudiciálnu. Inak by zrejme žalobe nevyhovnel. Ten, kto sa v konaní pred súdom domáha ochrany osobnosti, môže sám zvoliť spôsob nápravy dôsledkov zásahu do jeho osobnosti; môže si z rôznych druhov žalôb vybrať jemu vyhovujúcu a ich formy môže tiež kombinovať. V danom prípade sa žalobca so zreteľom na ním vysvetlené individuálne okolnosti prejednávanej veci nemal dôvod domáhať ospravedlnenia, preto zmeneným petitom žaloby požadoval iba relatívne plnenie. To však nemohlo byť dôvodom pre zamietnutie žaloby. Pokiaľ odvolací súd nesúhlasil so súdom prvej inštancie, mal jeho rozhodnutie zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Žalobca nesúhlasil tiež so záverom odvolacieho súdu, že v konaní nebola preukázaná ani ujma na jeho osobnostných právach ani existencia príčinnej súvislosti medzi neoprávneným zásahom a spôsobenou ujmou. Odvolací súd to iba stručne skonštatoval, uvedený (nepodložený) záver ale bližšie ničím nevysvetlil. Z týchto dôvodov žalobca žiadal rozsudok odvolacieho súdu buď zmeniť (a jeho žalobe vyhovieť), alebo zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

5. Žalovaný sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

6. Dovolanie žalobcu bolo podané 13. marca 2015. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa

§ 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali predtým nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP).

8. Dovolaná podaná do 30. júna 2016, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy nebol daný dôvod pre zastavenie konania alebo odmietnutie dovolania, vyvolali procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritórny dovolací prieskum. Do uvedeného dňa bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu, ak v konaní došlo k najzávažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. Prípustnosť dovolania proti rozsudku upravoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. Dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku bolo prípustné v zmysle § 238 ods. 1 O.s.p.

9. V danom prípade je dovolaním napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie žalobcu teda vyvolalo procesný účinok, ktorý zostáva zachovaný aj po 1. júli 2016 (§ 470 ods. 2 CSP). V dôsledku toho treba dovolateľom napadnuté rozhodnutie podrobiť meritórnemu dovolaciemu prieskumu.

10. Právny poriadok platný a účinný v čase podania dovolania (§ 242 ods. 1 O.s.p.) ukladal dovolaciemu súdu, aby aj ex offio posúdil, či v konaní nedošlo k niektorej zo závažných procesných väd vymenovaných v § 237 O.s.p. (viď ďalej 11.) alebo k tzv. iným procesným vadám v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. majúcim za následok nesprávne rozhodnutie (viď ďalej 12.).

11. Dovolateľ netvrdil, že v konaní došlo k procesným vadám vymenovaným v ustanovení § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p.; vady tejto povahy nevyšli v dovolacom konaní najavo. Namietal, že mu v konaní bola znemožnená realizácia jeho procesných oprávnení, teda odňatá možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. K tejto vade malo podľa jeho názoru dôjsť v dôsledku nepreskúmateľnosti napadnutého rozsudku. Už dávnejšou judikatúrou (viď R 111/1998) bola však nepreskúmateľnosť rozhodnutia považovaná nie za procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ale za tzv. inú vadu konania. Na zásade, že nejde o vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., zotrvalo aj zjednocujúce stanovisko R 2/2016. Najvyšší súd už v minulosti tiež opakovane konštatoval, že ak je niektoré rozhodnutie (prípadne) nepreskúmateľné, neodníma sa tým účastníkovi možnosť uskutočňovať jemu patriace procesné oprávnenia (viď rozhodnutia sp. zn. 7 Cdo 1367/2015, 3 Cdo 89/2011, 3 Cdo 145/2012, 3 Cdo 158/2012, 3 Cdo 648/2015 a 1 ECdo 10/2014). Ústavný súd Slovenskej republiky sa v náleze sp. zn. III. ÚS 551/2012 „väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.“.

12. Podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 muselo mať aj odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 211 ods. 2 O.s.p.) náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p. V odôvodnení rozhodnutia sa odvolací súd musel vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musel byť dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania a zistené skutočnosti, ale tiež s poukazom na všetky relevantné úvahy, ktoré ho viedli k právnym záverom, na ktorých založil svoje rozhodnutie. Zákon vyžadoval, aby odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu bolo vnútorne konzistentné, presvedčivé, neprotirečiacie si a aby jeho obsah umožňoval uskutočniť dovolací prieskum. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu nemalo náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p., bolo považované za nepreskúmateľné.

12.1. Najvyšší súd dospel v danom prípade k záveru, že odôvodnenie napadnutého rozsudku nezodpovedá § 157 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd po všeobecnom výklade podmienok vzniku občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby konštatoval, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav, vec ale nesprávne právne posúdil. Na rozdiel

od súdu prvej inštancie dospel k záveru, že nebola splnená prvá z podmienok vzniku zodpovednostného vzťahu (t.j. že morálne zadost'učinenie nie je postačujúce), lebo po poslednej zmene petitu žaloby zostal predmetom konania už iba nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch a súd prvej inštancie splnenie tejto podmienky už neskúmal. Navyše, podľa názoru odvolacieho súdu nebola v konaní dostatočne preukázaná ani existencia nemajetkovej ujmy spôsobenej na osobnostných právach žalobcu a rovnako ani príčinná súvislosť medzi jeho nemajetkovou ujmovou a neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti.

12.2. Z napadnutého rozsudku zreteľne vyplýva vnútorný rozpor medzi konštatovaním odvolacieho súdu, podľa ktorého: I. súd prvej inštancie (ktorý žalobe v celom rozsahu vyhovel) v potrebnom rozsahu zistil skutkový stav, a II. že v konaní nebola preukázaná existencia nemajetkovej ujmy žalobcu ani príčinnej súvislosti medzi konaním žalovaného a vznikom nemajetkovej ujmy žalobcu. Dovolateľ opodstatnene namieta, že toto strohé konštatovanie odvolacieho súdu nie je v odôvodnení ničím vysvetlené.

12.3. Súd prvej inštancie žalobe v celom rozsahu. Pokiaľ žalobcovi priznal celú ním požadovanú náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je - aj bez výslovného vyjadrenia - zrejmé, že posudzoval splnenie podmienok pre priznanie tejto náhrady. Súd prvej inštancie zreteľne vychádzal z toho, že žalobca je osobou oprávnenou domáhať sa ochrany osobnosti, do ktorej mu v rámci skutkového deja opísaného v žalobe zasiahol žalovaný tak (s takými dôsledkami), že to odôvodňuje priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške, ktorú mu súd priznal. Neobstojí preto záver odvolacieho súdu, že súd prvej inštancie neskúmal splnenie podmienok pre priznanie tejto náhrady.

12.4. Vnútorne protirečivé a nedostatočne vysvetlené odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu vedie v dovolacom konaní k záveru, že napadnutý rozsudok bol vydaný v konaní, v ktorom došlo k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

13. Najvyšší súd nad rámec vysvetlenia dôvodu, ktorý viedol k zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu, pripomína, že „podaním návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sleduje fyzická osoba priznanie materiálnej satisfakcie. Pred podaním takéhoto návrhu nie je nevyhnutné uplatniť právo na poskytnutie morálnej satisfakcie“ (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 137/2008 a 4 Cdo 81/2011). V ustanovení § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je vyjadrená jediná podmienka „priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorá je splnená vtedy, keď sa nemateriálne zadost'učinenie nezdá postačujúce“ (viď uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 81/2011). Právny názor, podľa ktorého poskytnutie majetkovej satisfakcie (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka) sa môže domáhať iba ten, kto súčasne žiada poskytnúť nemajetkovú satisfakciu (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka), nemá oporu v zákone. Pokiaľ sa zadost'učinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka javí ako nepostačujúce (alebo nemožné), môže sa žalobca bez ďalšieho domáhať hneď primeranej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.

14. Vzhľadom na to, že v konaní došlo k procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie je dôvodné.

15. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 449 ods. 3 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

16. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

17. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a dovolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.